

ЦИРКУЛАРНА ЕКОНОМИЈА КАО МОДЕЛ РАЗВОЈА КОЈИ ФОРМИРА
НОВИ ИДЕНТИТЕТ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
EDUCIRC2022

ЦИРКУЛАРНА ЕКОНОМИЈА У РАЗВОЈНИМ СТРАТЕГИЈАМА ЕУ

Фонд за науку
Републике Србије

Истраживање спроведено уз подршку
Фонда за науку Републике Србије,
БРОЈ ПРОЈЕКТА 303,
*Циркуларна економија као модел развоја
који формира нови идентитет
Републике Србије – EDUCIRC2022*

EDUCIRC2022

EDUCONS
UNIVERSITY

Овај материјал је сачињен уз финансијску подршку Фонда за науку Републике Србије. За садржину овог материјала искључиво је одговоран Универзитет Едуконс у Сремској Каменици и та садржина не одражава ставове Фонда за науку Републике Србије.

Зелена Агенда Европске уније (EU Green Deal)

Одрживи развој представља свеобухватно настојање да се планета развија на начин који ће омогућити очување ресурса и адекватног квалитета животне средине садашњих и будућих генерација. Иако није правно обавезујући, одрживи развој је постао саставни део стратегија развоја већине земаља света, Европске уније и Републике Србије.

Европска унија је изузетно посвећена одрживом развоју и заштити животне средине, тако да све земље чланице, као и земље које претендују на чланство, морају да спроведу свеобухватне промене и поштују дефинисане стандарде у том погледу.

Током времена, Европска унија је доносила велики број докумената који регулишу ову област, са дефинисаним активностима и механизмима финансирања и контроле.

Преласком у XXI век, настојања Европске уније да иде путем одрживог развоја су се интензивирала, тако да је 2019. године Европска Комисија усвојила Зелену Агенду (*Green Deal*) као дугорочну и кровну стратегију развоја, којој морају бити прилагођене све активности земаља чланица.

Европска унија жели да постане светски лидер у имплементацији одрживог развоја и потпуне декарбонизације до 2050. године.

Два основна циља Зелене Агенде су:

1. **Дизајнирање сета политика које ће омогућити зелену трансформацију**

Евидентна је потреба да се сагледају постојеће политике у области производње чисте енергије, у области индустрије, производње и потрошње, инфраструктуре, транспорта, пољопривреде, грађевинарства и осталих сектора. Осим тога, неопходна је заштита и рестаурација екосистема, одржива употреба ресурса и унапређење здравља и квалитета живота свих грађана.

Стога је Европска унија посвећена промоцији, проучавању и инвестирању у активности које ће омогућити промене у правцу потпуне одрживости, што обухвата:

- Достижање климатске неутралности до 2050. године (са нагласком на опорезивање емисија гасова стаклене баште, те подстицање и финансирање промена у пословању и понашању);
- Успостављање сигурног система снабдевања енергијом (инвестиције у обновљиве изворе енергије, инфраструктурне пројекте, уз спровођење дигитализације процеса производње и потрошње енергије);
- Трансформација индустријског сектора у правцу одрживости и циркуларности (прелазак са традиционалног – линеарног процеса производње, у којем се ресурси и енергија интензивно троше, а осим крајњег производа ствара велика количина отпада, на циркуларни модел пословања, током којег се ресурси троше максимално ефикасно, а количина отпада своди на најмању меру, уз развој разних система за рециклажу и поновну употребу);
- Промене у грађевинском сектору, који треба да ефикасно троши ресурсе, како током градње тако и током експлоатације објеката;

- Трансформацију сектора транспорта, као великог загађивача градова (убрзавање преласка на одржива и паметна (*smart*) решења, уз изградњу потребне инфраструктуре, интензивирање мултимодалног транспорта и промену навика грађана);
- Стварање здравог и еколошког система за производњу хране (увођење чистих технологија, подршка пољопривреди, уз унапређење независности Европске уније у погледу снабдевања храном и заштиту домаћих произвођача); и
- Очување екосистема и биодиверзитета (стриктна примена постојећих и доношење нових прописа, мониторинг, едукација, прекогранична сарадња).

2. **Увођење принципа одрживости у све политике Европске уније**

Спровођење Зелене Агенде је могуће само уз адекватну сарадњу и поштовање принципа правичности и једнакости. Европска унија предвиђа и подстиче сарадњу не само између земаља чланица, већ и са бројним међународним организацијама и институцијама. Како би се омогућила зелена транзиција, неопходно је:

- Подршка зеленим финансијама и инвестирању које ће омогућити праведну зелену транзицију (процењено је да ће за потребе зелене транзиције Европске уније бити потребно 260 милијарди евра, што представља око 1.5% бруто домаћег производа. Неопходно је да инвестирање буде континуирано, уз ангажовање јавног и приватног сектора);
- Доношење буџета земаља чланица који ће садржати повећана издвајања за потребе реализације Зелене Агенде;

- Подршка истраживању и иновацијама (развој нових технологија, дигитализација, те примена решења која ће подстаћи реализацију циљева Зелене Агенде, конкурентност Европске уније и квалитет живота свих њених грађана); и
- Подршка образовању и усавршавању (едукација младих за одрживи развој, подршка иновативности и предузетништву, те подстицање целоживотног учења).

Зелена Агенда за Западни Балкан

Земље Западног Балкана су опредељене за чланство у Европској унији, те је 2020. године усвојен документ Софијска декларација о зеленој агенди за Западни Балкан (*Sofia Declaration on the Green Agenda for the Western Balkans*) који ближе дефинише приоритете и правце развоја региона, а њену основу чини прелазак са традиционалних на одрживе начине пословања, производње и потрошње. Њеном применом, земље Западног Балкана треба своје активности треба да усмере на следеће:

- Усклађивање региона Западног Балкана са опредељењем Европске уније за достизање климатске неутралности до 2050. године (са нагласком на смањење и елиминацију употребе угља у региону, смањење емисија гасова стаклене баште, подстицање производње енергије из обновљивих извора, промене у систему транспорта, а посебно интензивирање железничког саобраћаја);
- Препознавање и коришћење потенцијала циркуларне економије (циркуларна економија се сматра основним покретачем за

Циркуларна економија у развојним стратегијама ЕУ

реализацију зелене транзиције у целини, те је неопходно развијати и спроводити адекватне стратегије за одрживу употребу сировина, креирање еколошки прихватљивог животног циклуса производа, смањење настанка и адекватан третман отпада, те успостављање регионалне сарадње у погледу управљања пластичним отпадом);

- Интензивније активности на смањењу загађења воде, ваздуха и земљишта (усклађивање са стандардима Европске уније, модернизација система мониторинга, инвестирање у третман отпадних вода и одрживо коришћење воде у пољопривреди);
- Интензивирање активности на еколошки заснованој пољопривреди и прехранбеној индустрији (одрживи рурални развој, безбедност и сигурност снабдевања храном, усклађивање са стандардима Европске уније када је у питању добробит животиња, промоција и подршка органској пољопривреди);
- Подстицање туристичке делатности, уз очување природних потенцијала и биодиверзитета (заштита природних станишта и врста, развој акционих планова за заштиту биодиверзитета и шумских подручја, регионална сарадња).

Пројекат „Циркуларна економија као модел развоја који формира нови идентитет Републике Србије“

Пројекат је заснован на Зеленој Агенди Европске уније и Зеленој Агенди за Западни балкан, уз уважавање специфичности и потреба Републике Србије.

Развојне стратегије Европске уније дефинишу циркуларну економију као основни покретач зелене транзиције и модел за њену дугорочну и успешну имплементацију.

Увођење и имплементација циркуларне економије је повезана са великим бројем изазова у Републици Србији, а један од њих је свакако непостојање информација о капацитету економије за циркуларност, посебно у руралним подручјима.

Реално сагледавање стања је један од основних предуслова за креирање потребних планова, дефинисање приоритета, уочавање могућих потенцијала и препрека за развој циркуларне економије у Републици Србији, те је у складу са тим дефинисан **основни циљ пројекта**: одређивање капацитета српске економије за циркуларност, са нагласком на рурална подручја.

Основни исходи пројекта:

- Процена капацитета српске економије за прелазак на циркуларни модел, који ће омогућити доносиоцима одлука увид у стање у руралним срединама у погледу степена информисаности, спремности, опредељења и очекивања;
- Набавка, обука и коришћење савременог аналитичког софтвера за обраду података и моделирање сценарија развоја;
- Интерактивна База података;
- Повезивање заинтересованих страна и стварање предуслова за наставак активности и након реализације пројекта;
- Објављивање научних публикација.

Издавач: Универзитет Едуконс у Сремској Каменици
Финансијер пројекта: Фонд за науку Републике Србије

Трајање пројекта: април 2023 – април 2025.

Штампа: Тампограф, Нови Сад

Тираж: 200 примерака

Датум: 22.09.2023.

Интернет страница пројекта: <https://www.educirc.rs/>

Контакт: проф. др Мирјана Радовановић, руководилац пројекта

021 4893 617

mirjana.radovanovic@educons.edu.rs

Ова брошура је сачињена уз финансијску подршку Фонда за науку Републике Србије. За садржину ове публикације искључиво је одговоран Универзитет Едуконс у Сремској Каменици и та садржина не изражава ставове Фонда за науку Републике Србије.

Science Fund
of the Republic of Serbia

This research was supported by the
Science Fund of the Republic of Serbia,
#GRANT No 303,
*Circular economy as a model of development
that forms a new identity of the
Republic of Serbia - EDUCIRC2022*

EDUCIRC2022

EDUCONS
UNIVERSITY

This material was created with the financial support of the Science Fund of the Republic of Serbia. Educons University in Sremska Kamenica is solely responsible for the content of this material, and this content does not reflect the views of the Science Fund of the Republic of Serbia.